

Sobre els imperis

“De qui és el mèrit o la culpa si, en els anys dels dos imperis, gairebé totes les poblacions del planeta es volien ‘americanitzar’, i no hi havia ningú que es volgués ‘russificar’ voluntàriament? El problema imperial no és que els americans ens ho volen vendre tot, coca-cola, blue-jeans i productes de Hollywood: el problema és que tothom els ho vol comprar.”

Aquests dies que contemplem el dubte metòdic de la diplomàcia militar americana —si bombardegen els noranta palaus de Saddam, si no els bombardegen—, em coincideixen damunt de la taula dos escrits sobre el poder i l'imperi. Un és obra d'un catedràtic basc de dret constitucional, publicat a la premsa de Madrid fa pocs dies. L'altre és d'Ignacio Ramonet i va aparèixer a *Le Monde diplomatique* fa exactament un any, però m'arriba ara l'original. El professor basc deu haver llegit algun llibre d'interpretació de la història, i el llibre no era bo o ell no l'ha interpretat bé. Afirma: “Al llarg de la història s'han donat, almenys, tres grans models d'estructuració geopolítica del món. El primer, basat en la supremacia político-militar, és regit fonamentalment, encara que no exclusivament, per una relació de dominació-submissió de la potència dominant respecte als altres països. L'exemple més paradigmàtic en seria l'Imperi Romà. El segon model es defineix també per una relació de dominació-submissió que no es fonamenta, però, en el poder político-militar, sinó en la concentració econòmica de la riquesa. L'exemple més il·lustre el constituïria la vella Fenícia. Enfront d'aquests dos models hi cap un tercer, basat fonamentalment en una relació d'autoritat-respecte. L'eix d'actuació d'aquest tercer model, el paradigma del qual el constituïria la Grècia clàssica, no radica tant en la *potestas* en el poder polític o econòmic, sinó en la *auctoritas*, és a dir en una influència moral basada en el prestigi”.

Això diu, i és poc més que fantasia: cap d'aquests “models” no ha organitzat “el món”, ni tan sols —excepte en l'expansió romana ja avançada— el petit espai mediterrani. Sense comptar que els models serien alguns més, i d'extensió molt més gran. Hi ha el model celestial xinès: el món és la terra que dominem nosaltres, i nosaltres som fills del cel. El model hípic-estepari dels huns o dels mongols: el món és tot allò que es pot saquejar a cavall. I sobretot el model islàmic, on es combina exemplarment l'autoritat amb la potestat, la guerra i l'espasa amb l'àrab i la paraula del profeta. Quant a la Grècia antiga, ni va estructurar la geopolítica de res, ni ho pretenia (fora d'Alexandre, gran model de conquistadors, escassament grec), ni va pos-

seir cap model d'autoritat. On vol anar a parar el professor constitucional és a la idea que l'actual imperi americà és cosa només de *potestas*, força més o menys bruta i bèstia, poder militar i poder econòmic; i que a Europa hem d'organitzar un model alternatiu ple d'autoritat moral, cultural, civil, amable amb els veïns, etcètera. Com si diguérem que els romans i els fenicis són els americans, i els grecs hem de ser els europeus. Magnífic: som els millors.

El problema, com es desprèn de l'observació de la realitat i de la lectura de Ramonet, és que les coses són d'una altra manera. En primer lloc, perquè el model americà és una novetat absoluta. No es pareix en res als imperis anteriors, ni d'Alexandre ni de Roma, ni de la Xina i de Genghis Khan, ni d'Espanya, França o Anglaterra. Per començar, l'imperi americà no és un imperi clàssic, amb metròpoli i colònies, ni la seua força està només en l'ocupació militar de territoris (els russos n'ocupaven molt més, i ja s'ha vist), ni només en la potència econòmica (té molta més influència el poder econòmic japonès *dins* dels EUA que l'americà *dins* del Japó, i tanmateix els japonesos són ben poca cosa en la política mundial), i així podríem continuar. La primera gran novetat americana és, segurament, el caràcter planetari d'un poder que ara mateix és exclusiu, no discutit ni compartit: això no havia passat mai, perquè no podia passar. La segona, que es tracta d'un poder que combina els components de força, riquesa i cultura i els projecta *enfora* amb una potència sense precedents. Sobretot, i aquesta és la qüestió crucial, en la projecció de la cultura: formes de vida, festes, danses, música, mites i llegendes, variants de la delinqüència, indumentària, begudes, música i cinema, llibres, i bastants coses més. De qui és el mèrit o la culpa si, en els anys dels dos imperis, gairebé totes les poblacions del planeta es volien “americanitzar”, i no havia ningú que es volgués “russificar” voluntàriament? El problema imperial no és que els americans ens ho volen vendre tot, coca-cola, blue-jeans i productes de Hollywood: el problema és que tothom els ho vol comprar. I algun dia ens haurem de posar a pensar per què. Per què, per exemple, els comprem els televisors als japonesos i els telefilms als americans, i una compra no és imperial, i l'altra sí. Per què?